

Ключові слова: стратегія судноплавної компанії, мультипроекта розвитку, алгоритм реалізації мультипроекта розвитку судноплавної компанії

Strategy of the shipping company according to the stages of the life cycle is discussed in details. Complexity in determining of the life cycle stage of the shipping company is determined. The efficiency of the analysis of path elapsed by the company on the curve of life-cycle is showed. The necessity of algorithmization of multiproject development of shipping companies is grounded.

Keywords: Strategy of the shipping company, multiproject development, implementation of the algorithm of multiproject development of the shipping company

УДК 331.548

О. П. ШАРОВАТОВА, канд. пед. наук, доц., Національний університет цивільного захисту України, Харків

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ, ЯК ПРОВІДНИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ПРОГРЕСИВНИХ ФАХІВЦІВ

Розкриті проблемні питання професійної орієнтації, у тому числі осіб з особливими потребами, як провідного фактора у формуванні висококваліфікованих фахівців в умовах вітчизняного сьогодення відповідно до нових соціальних умов.

Ключові слова: сучасні фахівці, особи з особливими потребами, абітурієнти, професійна орієнтація

Вступ. В умовах сьогодення у вітчизняному суспільстві дедалі більше утворюється значна частина людей, які не працевлаштувались після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів. Вищі навчальні заклади готують фахівців, які не можуть сьогодні знайти собі роботу і переходять у ранг безробітних. Така ситуація призводить до неефективного витрачання як бюджетних, так і приватних коштів, які спрямовувалися на підготовку непотрібних фахівців, а з іншого боку – роботодавці недоотримують потрібних висококваліфікованих фахівців.

© О. П. ШАРОВАТОВА, 2013

Сьогодні доводиться констатувати, що спеціалістів з вищою освітою дедалі більше, а кваліфікованих кадрів бракує. Випускники шкіл, керуючись сучасними тенденціями та стереотипами, вступають до вищих навчальних закладів на так звані «престижні» спеціальності, а згодом не можуть знайти роботу за ними. При цьому в країні загострюється потреба у працівниках за іншими напрямками. Тобто посилюється ситуація дисбалансу між попитом на освіту та її пропозицією - випускники вищих навчальних закладів не можуть працевлаштуватися, що збільшує рівень безробіття, або працюють не за спеціальністю. Відтак, абітурієнти повинні відповідально ставитись до вибору майбутньої професії [1].

Поряд із цим тенденція до збільшення чисельності у вітчизняному суспільстві частки людей з функціональними обмеженнями актуалізує необхідність вирішення проблеми їх адаптації до умов життя, зокрема шляхом абілітації та професійної реабілітації.

Абілітація - комплекс дій, спрямованих на формування нових і мобілізацію наявних ресурсів і можливостей соціального, психічного та фізичного розвитку інваліда. Професійна реабілітація – це система заходів, спрямованих на відновлення

працездатності осіб з обмеженими фізичними можливостями за певним професійно-кваліфікаційним рівнем в прийнятних для здоров'я умовах праці для досягнення матеріальної незалежності і самозабезпечення, відновлення соціального статусу, а також для становлення активної життєвої позиції у сім'ї та у суспільстві [2].

Сприяння адаптації, працевлаштуванню та набуттю соціальної компетентності виступає однією з важливих складових державної політики зайнятості та реабілітації осіб, що мають особливі потреби.

Успішність професійного навчання осіб з особливими потребами може бути досягнута через реалізацію певних умов, серед яких точне визначення потреб інвалідів у медичній, соціальній та професійній реабілітації; розробка спеціальних методик психологічної, медичної та професійної реабілітації; індивідуальний підхід; диференціація рівнів професійної підготовки.

Вибір професії впливає на подальше життя, можливість самореалізації та задоволення, яке людина отримуватиме чи не отримуватиме від своєї роботи. А оскільки дорослі люди більшу частину життя проводять саме на роботі, то важливістю її визначення із самого початку неможна нехтувати.

Мета статті. Метою статті є розкриття проблемних питань професійної орієнтації, у тому числі осіб з особливими потребами, як провідного фактора у формуванні висококваліфікованих фахівців в умовах вітчизняного сьогодення відповідно до нових соціальних умов як з позицій актуальності необхідних професій, так і з позицій соціальної інтеграції осіб з особливими потребами.

Виклад основного матеріалу. Вибір професії - один з головних життєвих виборів, здійснений людиною в юному віці, оскільки обираючи професію, вона обирає і спосіб життя. Стадія вибору повинна завершитися оформленням реалістичного і досить чіткого уявлення про ту професійну спільноту, в яку зростаюча людина в майбутньому включити себе.

В умовах незалежної України серед молоді вже склався певний поділ спеціальностей на «престижні», «не престижні» та ті, які абітурієнти обирають під впливом батьків. Найчастіше до тих, що є престижними, відносять такі, як юрист, економіст, журналіст, IT-спеціаліст, дизайнер тощо.

Сьогодні доводиться констатувати, що на вибір абітурієнтів зовнішні фактори впливають більшою мірою, ніж власні здібності, а тим більше ніж потреби ринку праці. Часто така ситуація спостерігається тоді, коли молода людина, особливо та, яка має особливі потреби, не дуже добре знає свої суб'єктивно виражені здібності і їй доводиться опиратись на інші показники, а саме: на рівень заробітної плати, яку отримують люди певної професії, імідж установи та/або безпосередньо престижність професії, не кажучи вже про вплив батьків, вчителів та друзів. Саме тому в сучасних умовах дедалі більшого значення набуває популяризація дефіцитних професій, а також проведення профорієнтаційних робіт з потенційними абітурієнтами.

Поряд із цим слід зауважити, що, хоча освіту та професійну підготовку вважають визначальними чинниками у забезпеченні зайнятості молоді, однак на вітчизняному ринку праці проявляються й інші тенденції. З одного боку, молоді зазвичай притаманний вищий освітній рівень порівняно зі старшим поколінням (проте, нині почастишали випадки, коли на ринку праці з'являються молоді люди, які не мають не лише професійної, а й закінченої середньої освіти), а з іншого - високий рівень освіти молоді не завжди є запорукою вдалого працевлаштування.

Сучасна вітчизняна вища школа має підготувати молоде покоління, яке б

задовольняло виклики сьогодення відповідно до нових соціальних умов як з позицій актуальності необхідних професій, так і з позицій соціальної інтеграції осіб з особливими потребами.

Аналізуючи ж потреби молодого покоління українців у подальшому навчанні, доводиться констатувати велику кількість випадкових рішень щодо вибору майбутнього фаху. Про це свідчить широка практика подання абітурієнтами одночасно кількох заяв на вступ до різних навчальних закладів і на кардинально різні спеціальності. Це свідчить про невизначеність вибору та розрахунок на те, що до якогось вищого навчального закладу просто пощастить вступити.

На жаль, реалії сьогодення доводять, що нині деяким студентам притаманне не прагнення знань, а бажання відповідати сучасним вимогам до «атрибутів» молодої людини, яка починає своє життя у «дорослому» суспільстві. Значній частині молоді властивий певний інфантилізм, а також орієнтація не на здобуття конкретної спеціальності, робота за якою надалі має задовольнити матеріальні та духовні потреби особистості, а лише на формальне отримання диплома про вищу освіту.

Результати досліджень також доводять, що більшість потенційних студентів – осіб з особливими потребами - перебувають на досить низькому рівні свідомості обрання професії і лише незначна кількість респондентів обирають майбутню професію свідомо. Індивідуальні консультації дозволяють встановити, що більшість студентів зацікавлені в майбутній професії, але погано уявляють можливість власної майбутньої реалізації в ній. Свідомість обрання фаху передбачає планування особистістю власного життєвого сценарію, знання про шляхи творчого підходу до професійної реалізації і т.п.

Реалії ж сьогодення до молодих спеціалістів у сучасних умовах ринку висувають такі вимоги, серед яких: високий рівень теоретичної підготовки, сформований рівень соціальної зрілості, висока професійна ефективність у ситуаціях невизначеності, швидка адаптація до умов робочого середовища, що постійно змінюється, готовність до початку власної кар'єри в компанії з відносно низької посадової ланки [1]. Інформаційне суспільство невпинно продукує нові вимоги до кількості й якості робочої сили, однак це не завжди корелюється з реальним станом освітянських справ.

У даному контексті важливо зазначити, що у сучасних умовах на українському ринку праці затребувані представники технічних професій середньої та нижчої ланки і технічних спеціальностей взагалі, однак відповідний профіль навчання слабо популяризується і залишається недостатньо привабливим для молоді, оскільки не тільки потребує більш тривалого й складного навчання, а й не відповідає сучасним уявленням про престиж роботи й комфортні умови життя [3]. Найбільша потреба вітчизняного ринку праці – кваліфіковані робітники з інструментом. Але ці професії не дуже привабливі та популярні серед молоді через невисокий рівень заробітної плати, несвоєчасність її виплати, не прості умови праці, що стають причиною не тільки звільнення працівників, а й неможливості заповнення вакансій у майбутньому [1].

Відтак, для розв'язання окреслених проблем потрібно на державному рівні розробити дієві заходи, які активізували б співпрацю потенційних роботодавців із навчальними закладами. Вочевидь, це сприятиме підготовці фахівців для різних видів трудової діяльності відповідно до потреб ринку і стримуватиме продукування чергового поповнення армії безробітних. Важливо, щоб суспільство змінило

ставлення до моди на деякі професії - юристів, економістів, дипломатів, політологів, яких стає дедалі важче працевлаштувати. Виявляється, що не тільки молоді люди даремно витратили стільки часу й зусиль, бо опанована професія не має попиту на ринку праці, а й держава марно витрачала кошти на навчання таких спеціалістів. Постає необхідність зобов'язання навчальних закладів забезпечувати випускникам перше робоче місце, але не декларативно, як це трапляється сьогодні, та встановлення на підприємствах квоти для молоді. Крім того, доцільним є повернення до практики зарахування років навчання випускникам вищих навчальних закладів як трудового стажу з відповідними записами у трудовій книжці, адже у зв'язку з пенсійною реформою вік виходу на заслужений відпочинок збільшено, що не сприяє омолодженню кадрів та призводить до зростання безробіття у молодіжному середовищі.

Отже, існуюча у системі української освіти ситуація викликає велике занепокоєння, оскільки якість підготовки фахівців не дає змоги виконати замовлення сучасного суспільства у забезпеченні ринку праці прогресивними фахівцями [3]. Тому гострої актуальності набуває питання правильної професійної орієнтації, яка виступає етапом психологічної та практичної підготовки особистості, тим більше тієї, яка має особливі потреби, до трудової діяльності.

Професійна орієнтація – це система навчально-виховної роботи, спрямованої на засвоєння абітурієнтами знань про соціально-економічні й психофізіологічні умови правильного вибору професії, формування в них умінь аналізувати вимоги різних професій до психологічної структури особистості, а також свої професійно значущі якості, шляхи й засоби їх розвитку.

Завдання профорієнтації полягає в ознайомленні абітурієнтів з професіями та правилами їх вибору, вихованні спрямованості на самопізнання як основу професійного самовизначення; формування вміння зіставляти свої здібності з вимогами щодо набуття конкретної професії, складати на цій основі реальний план оволодіння професією, а також забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості.

Компонентами профорієнтаційної роботи є професійна інформація, професійна діагностика, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація.

Профорієнтаційну роботу здійснюють шкільні учителі всіх навчальних предметів, класні керівники, інші педагогічні працівники, фахівці різних галузей виробництва. Важливу роль у професійній орієнтації школярів відіграють факультативні курси. Багато їх орієнтує старшокласників на конкретну професію і дає їм певний обсяг знань, умінь і навичок з цієї професії. Серед форм профорієнтаційної роботи найефективнішими є екскурсії, зустрічі з фахівцями, колишніми випускниками, вечори, диспути, конференції, класні години, заняття в гуртках, у тому числі в умовах спеціальної та інклюзивної освіти.

Професійна інформація – це психолого-педагогічна система формування в особистості активної профорієнтаційної позиції, що відповідає суб'єктивним і об'єктивним умовам вільного та свідомого професійного самовизначення особистості. Вона дає майбутнім абітурієнтам змогу ознайомитися з різними професіями, з пов'язаним із ними змістом трудової діяльності, з вимогами, які ці професії пред'являють людині, а також з тим, де ними можна оволодіти. Завдяки цьому потенційні абітурієнти, у тому числі з особливими потребами, намагаються аналізувати свої індивідуальні схильності, психофізіологічні можливості, вміння

зіставити їх з вимогами обговорюваних професій, до яких вони (не)мають інтерес і нахили, щоб прийняти правильне рішення про свою придатність до професійної діяльності в обраній галузі праці.

Професійна консультація - надання особистості на основі її вивчення науково обґрунтованої допомоги щодо найоптимальніших для неї напрямів і засобів професійного самовизначення. Вона має на меті й навчання майбутніх абітурієнтів прийомам самооцінки своїх якостей з метою з'ясування їх відповідності вимогам професії.

Роз'яснювальна робота серед молодих людей, які повинні усвідомлювати необхідність роботи над собою задля подолання певних недоліків, досягнення професійної майстерності, є важливою і на етапі професійного відбору. Професійний відбір є системою роботи, спрямованою на надання допомоги абітурієнту у визначенні й виборі конкретної професії на основі виявлення й оцінки його загальних і спеціальних здібностей, здатностей, інтересів, потреб і об'єктивних умов професійної підготовки і працевлаштування. Здійснюють його саме навчальні заклади, висуваючи до вступників конкретні вимоги, або установи, які приймають випускників на роботу.

На стадії оволодіння студентами обраною професією робота повинна спрямовуватись також на професійну адаптацію - процес пристосування особистості до професійної діяльності, її умов; досягнення бажаної продуктивності праці й відповідності між професійними намірами, інтересами, якостями особистості та вимогами до діяльності. Ознаками професійної адаптації є збереження і розвиток здібностей і схильностей студентства, у тому числі з особливими потребами, до обраної професійної діяльності, узгодженість суспільної та особистої мотивації до праці, яка залежить від її змісту, впливу сім'ї та виробничого оточення [4].

З огляду на вищезазначене слід зауважити, що необхідність у постановці тих або інших цілей діяльності у сфері освіти викликається головними причинами соціально-історичного процесу, характеризується достатньою визначеністю і є підготовленою всім ходом розвитку соціуму. Тенденції сучасної соціальної дійсності відбиті у, по-перше, появі нового розподілу на ринку праці - на дипломованих і кваліфікованих працівників, традиційний же взаємозв'язок соціального статусу й рівня диплому нерідко розпадається. Сучасні темпи розвитку виробництва й терміни підготовки кадрів настільки не відповідають один одному, що більшість випускників коледжів, університетів при найманні на роботу змушені проходити перепідготовку. Тобто вартість підготовки фахівця значно збільшується. Гнучкі технології і створені на їх базі виробництва розвиваються дуже швидко, тому процес перекваліфікації стає майже нескінченним. По-друге, якщо раніше виробнича сфера й економіка на невідповідність між результатами освіти й попитом на ринку праці реагували безробіттям, то тепер до неї додалася ще одна проблема - при величезній кількості непрацевлаштованих наявна нестача кадрів необхідної кваліфікації (висококваліфікованих фахівців) і необхідність їхньої підготовки [5].

Зазначені тенденції значно ускладнюють соціально-психологічну адаптацію молоді, у тому числі осіб з особливими потребами, до трудової діяльності. Моральне ж задоволення, позитивну самооцінку, високу продуктивність праці зумовлює лише правильний вибір професії. Він є точкою, в якій сходяться інтереси особистості та суспільства, поєднання особистих і загальних інтересів. Успішність же професійного

самовизначення потенційних абітурієнтів залежить від сформованості їх ціннісної орієнтації, життєвих ідеалів у професійній сфері.

Висновки. Отже, правильно організована багатоступенева та різнокомпонентна професійна орієнтація потенційних абітурієнтів, у тому числі осіб з особливими потребами, будучи суттєвим етапом психологічної та практичної підготовки особистості до трудової діяльності, дозволить виконати замовлення сучасного суспільства у забезпеченні ринку праці прогресивними фахівцями.

Список літератури: 1. *Брайко Н.* Проблематика дефіциту спеціалістів на ринку праці України / Н. Брайко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/644.html>. 2. *Лесько О. Й.* Зайнятість та професійна реабілітація осіб з обмеженими фізичними можливостями (методологія, проблеми, шляхи вирішення) / Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.09.01 / О.Й. Лесько; НАН України. Рада по вивч. продукт. сил України. – К., 2003. – 20 с. 3. *Садрицька С. В.* Мотивація вступу до ВНЗ українських студентів: тенденції останніх років / С.В. Садрицька // Наукове онлайн видання «СОСІОПРОСТІР». – 2010. – № 1. – С. 56-60. 4. *Фіцула М. М.* Педагогіка: Навчальний посібник / М.М. Фіцула. – К., Альма-матер, 2009. 5. *Острова В. Д.* Особливості соціально-психологічної адаптації сучасної студентської молоді: потреба у психологічному супроводі / В.Д. Острова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/571/94/>.

Надійшла до редколегії 03.06.2013

УДК 331.548

Професійна орієнтація, у тому числі осіб з особливими потребами, як провідний фактор формування сучасних прогресивних фахівців/ Шароватова О. П. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Нові рішення в сучасних технологіях. – Х: НТУ «ХПІ», – 2013. – № 38 (1011). – С.114-119. – Бібліогр.: 5 назв.

Раскрыты проблемные вопросы профессиональной ориентации, в том числе лиц с особенными потребностями, как ключевого фактора в формировании высококвалифицированных специалистов в условиях отечественной современности в соответствии с новыми социальными условиями.

Ключевые слова: современные специалисты, лица с особенными потребностями, абитуриенты, профессиональная ориентация

Revealed the problematic issues of vocational guidance, including those with special needs, as a key factor in the formation of highly qualified specialists in the domestic modernity in accordance with the new social conditions.

Keywords: modern experts, persons with special needs, applicants, career guidance

УДК 004.9:528

А. В. БЕЛЬЧЕВА, ассистент, ХНУРЕ, Харьков

МЕТОД ГЕНЕРАЦИИ ТЕСТОВЫХ НАБОРОВ ДАННЫХ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГИС

В статье предложен метод генерации тестовых наборов данных ГИС, позволяющий повысить интенсивность наполнения информационного обеспечения ГИС-приложения для сокращения времени на разработку и тестирования алгоритмов реализующих функциональных задачи ГИС-приложения.

Ключевые слова: ГИС, информационное обеспечения, тестовые данные, метод.

Введение. На первых этапах проектирования информационное обеспечение ГИС-приложения (далее ИОГИС) еще не сформировано, что приводит к отсрочке разработки алгоритмов, реализующих функциональные задачи и соответственно